

gen zouden nemen met de rol van parve-
nus; zich zouden gedragen als nieuw ge-
stichte kerken; en dus uitdrukkelijk afstand
zouden doen van alle aanspraak op den
titel, het personeelsrecht en de goederen der
Gereformeerde historische kerken.

Waren nu de Christelijke Gereformeerden
geen doleerenden, maar wezenlijk separa-
tisten geweest, dan hadden ze deze voor-
waarden op staanden voet aanvaard, en
hadden er zich in verheugd, dat door de
inschikking der Regeering op eenmaal
einde kwam aan hun moeite en hun
getob.

Toch is het bekend, dat ze dit niet
deden; dat veel eer in den aanvang hun
overgrote meerderheid dezen voorslag met
verontwaardiging van zich wierp; en dat
men nog altoos met zoo heider besef uit de
beginselen der doleantie van 1834 leefde,
dat het verraad scheen aan het „door God
gewrochte" werk, zoo men er ook maar aan
dacht om in zulk een voorslag te treden.

Niet genoeg kon dan ook betreurd, dat
deze uitzonderende geest geen stand hield.
Doch het feit is niet te loochenen, dat
reeds in 1868 de stemming der gemeoederen
dierwijze was omgezet, dat het oorspronke-
lijke standpunt van Ulrum bijna geen
verdedigers meer vond, en schier alle ker-
ken zich bereid verklaarden, de conditien
der Regeering aan te nemen; en dat te
meer nu de Regeering na de wet van 1853
van de kwetsende declaratie afzag, en er
vrede mee nam, zoo men maar indirect
stilzwijgend deed, wat men rechtstreeks
niet wel verklaren kon.

Wat dezen ommekeer tot stand bracht is
niet moeilijk in te zien. Dertig jaren na
1834 was een goed deel der oude vromen
weggestorven. De uitbreiding der kerken
maakte de regeling van het kerkelijk bezit
al moeilijker. Zonder consolidatie was men
beducht voor nieuwe separatie en te
grootte wilkeur der kerkeraden. En wat
ook veel ateed, men had het voorbeeld
van de Vrije kerk in Schotland voor zich,
die immers gelijken weg was ingeslagen.

Toch houden we ons overtuigd, dat men
ook in 1868/9 den Collegialen weg niet
zou zijn ingeslagen, indien men destijds
helder had ingezien, wat men deed.
Maar dat zag men niet in.
Bijna aller toelag was nog wel terdege,
om Presbyterian te zijn en te leven naar
de oude Gereformeerde kerkenordering.
Dat er ook geesten woelden, die door een
ander ideaal gedreven werden ontkennen
we niet, maar de overgrote meerderheid
liet zich Collegiaal maken, in de vaste over-
tuiging dat men Presbyterian bleef.

Zelfs waren er heel wat kerken, die van
het Statuut van 1869 eigenlijk nooit ge-
hoord hadden, eer het tijdens de tweede
Doleantie van 1886 ter sprake kwam.
Niet dat enkele sluwe leiders de kerken
mistide hebben. Verre vandaar. Alles ging
zoo naïef en oprecht toe, als het slechts
kon. Men vermoedde geen kwaad en be-
doelde geen kwaad, en aan in de fuik, zon-
der zelfs te gissen dat er een faik bestond.
Uiters jammer is het, dat men eenmaal
dien weg opgaande, niet het voorbeeld der
Doopsgezinden volgde, en gelijk deze hun
gemeenten elk afzonderlijk lieten erkennen,
zoo ook niet de ruim 300 Christelijke Ge-
reformeerde kerken elk afzonderlijk statuten
heeft laten inzenden.

Ook dan nog ware de zaak wel niet zuiver
gewest, maar er waren toch zoo onbegrijp-
pelijk veel moeilijkheden voorkomen.
Doch, helaas, hierop schijnt men niet
gedacht te hebben, en zoo is toen een
geheel nieuw kerkengevoel gereformerd
geworden, dat den naam kreeg van „de
Christelijke Gereformeerde kerk", en dat
door dien naam, onbewust, elken band met
de historische Gereformeerde kerk door-
sneed.

De goede trouw waarmee dit geschied
is, blijkt uit niets zoo sterk, als uit den
spoed, waarmee men zich gehaast heeft, de
in 1869 begane fout thans te erkennen.
Deze kerken willen niet Collegiaal zijn,
en nu se merken, dat ze het nochtans wel
en deugdelijk en in optima forma gewor-
den zijn, zinnen ze op allerlei middelen,
om weer Presbyterian naar den wensch
van heer hart te worden.

Op deze poging bidden we haar zegen
toe, temeer daar de vereeniging van alle
Gereformeerden in den lande er op wacht.
Worde heer leiders slechts beginselvast-
heid en helderheid van inzicht geschonken,
om niet te rusten, eer metterdaad de laatste
korrel van den Collegialen zuurdeesem
is uitgebaan.

En hiertoe zal hooge ernst en manlijke
moed onmisbaar zijn. Want men zie niet
voorbij, dat er een kleine groep onder hen
is, die met hand en tand het Collegiaal
stelsel wil vasthouden, en dat juist het
Collegiale Statuut, waaronder ze leven, aan
deze kleine groep nu reeds een ongemeen
overzicht in handen speelt.

KUYPER.

Uit de Pers.

Lieflijke tonen klinken nu en dan nog over
en weer, om met heiligen vromed de kerkelijke
vereeniging van de belijders des Heeren, die
in belijdenis, liturgie, taal en begrippen van
kerkegeering één zijn, in te roepen.
Zoo klonk ons schoon in de ooren wat de
heer J. R. Bouwman van Uithuistermeede in de
Bazuin schreef:

„Met het oog op de spreuk: Waar een wil is, daar
is ook een weg." denk ik dikwijls, als ik het op het
vele geschiedt over vereeniging van Chr. Gereformeer-
den in Doleerenden, dat we steeds verder van vere-
eeniging aftralen. Wil men die dan niet? Zeer zelden
wordt gewaagd. Doch dan denk ik dat men het
niet wil met geheel de kracht der ziel. Zoodra men
wijst op de groote voordelen, die er uit zouden voort-
vloeien, zegt spoedig iemand: „Dit is een uitloeiende idee,"
alhoewel men later contrabande ware. Alsdan heeft het
niet menig in concessie te geven, of eenigzins
tegenmoet te komen. Als het beginsel „Hebt elkander

hartelijk lief" en het: „Niemand zoek dat zijns zelfs
is" maar te redde is.
Nemen ik in aanmerking hoe veel gaven God de Heilige
Geest in de gemeente van onze dagen uitrooft, dan
weet ik niet, wat te moeten denken van dat alles. Zou
de Heilige Geest dan zelf geen vereeniging willen? Zou
de kloof te groot zijn? Zou het niet kunnen strekken tot
verbeelijding van den Koning der gemeenten?
Dat wil er bij mij niet in. Dan moet mij de ge-
dachte, dat onze meest vernaamde mannen het mis-
schien nog ernstiger verlangen dan ikzelf zooals wijlen
vader Brummelkamp, vader v. Velzen Dr. Davinck en
meer andere achtenswaardige professoren en leeraars.
Maar inzonderheid weet ik uit het getuigenis des Heiligen
Geestes zelf, 1 Cor. 1 en 4 en Gal. 1. Bij het over-
denken van de woorden van den apostel Paulus kom
ik tot de gedachte: Men wil de vereeniging voorhands
nog niet; men wil liever voortdurend elkaars te lijf om
weinig of niets.

Nog wil ik wijzen op sommigen goeden wille. Toen
voor een paar jaar de meeting te Amsterdam plaats
had, sprak Dr. Brummelkamp van Groningen: „Ik ge-
loof, dat als God ons een man gaf als Jona, die reide:
Zoo! sta stil te Gibeon, en gij, maar! in het dal van
Ajalon, dat we nog wel op deren dag zouden ver-
eenigen."

En lag het aan hem, het was ook al lang geschied.
Maar er werden daar ook andere tonen vernomen,
waardoor men temoede werd, alsof men nog een
Methusalem-leefijd van vereeniging verwierd was.
Als de vereeniging er door verhaast kon worden, Milius
Redacteur, ik zou gaarne nog meer ruime van uw
blad vragen.

Echter er is ook al zoveel over geschreeven door
beveegder hand dan de mijne. Dit troost mij evenwel.
Ik heb mij niet gemengd in een zaak, die mij niet aan-
gaat. Ze gaat ons allen aan. Boose engelen in de lucht
en boose menschen in de wereld verhoorlijk zijn harte-
lijk er over, dat Christen zo-plaatsen zijn elkaars om
te bejagen, te verzeeren en te plukken. Goeden engelen
en den heelen en verstand wilgenden Christenen
smakt het; vraag dat maar aan vader v. Velzen.

Van harte hoop ik dat de Heere de gemeente geve,
dat de vereeniging tusschen Doleerenden en ons nog
in dit jaar 1890 plaats hebbe, dat er meer inwendige
aandrag mag komen, om in waarheid Psalm 133 te
kunnen zingen, dan zal zich een weg tot vereeniging
wel laten vinden.

Daar geve God Amen".
Dat Amen herhaalt ook ons hart.

Maar hoor nu, hoe in datzelfde Bazuin-
nummer een Zeeuwsche wanklant u al dit ge-
not berispt.

Daar ligt op het eiland Walcheren een dorp
Grijpskerke. In dat dorp was het van Christ.
Geref. zijde nog niet tot kerkformatie gekomen.
De leden die de Christ. Geref. kerk er telde,
waren ingedeeld bij de kerken van Seroosker-
ke, Middelburg enz. Sinds kwam de Herv.
Gemeente er tot reformatie. En desniettemin
stichtten de Christ. Geref. er nu een eigen kerk.

Wij zouden hier geen captie op gemaakt
hebben; maar de Zeeuwsche Kerkbode achtte
het geraden, de vraag te stellen, hoe dit nu
kon, daar immers Dr. Littooy verklaard had,
dat het niet recht was voor God, een kerk te
stichten van eene der beide formaties, waar er
reeds eene der andere formatie was.

Hierop nu heeft de Chr. Geref. classis van
Walcheren dit antwoord ingezonden, dat Dr.
Littooy ter kennisneming in de Bazuin deed
openmen.

„Gaarne wil voornoemde classis U.Erw. en uwe
lezers hierop broederlijk dienen.
Veroorloof haar daarom in uw blad het volgende
op te merken.

Ten te. Dat gij u in betrekking tot Hommers ken-
nelijk vergist hebt.
De kwestie te H. toch, waarover zoveel geschre-
ven is, ging niet over het „stichten" of „vrijmaken"
der kerk U.Erw. over het „vrijmaken" der kerk.
Uwe classis aldaar stelde, bij de vraag van onze
Uwe gemeente, om plaatselijk te vereenigen.

De Chr. Geref. gemeente te Hommers, die lang
voor (1) de Ned. Geref. (Dol.) bestond moest — zoo
hield de eisch, naar Afgescheiden standpunt prijs
geven, en zich aldus — zoo er van vereeniging sprake
kunnen zijn, — zich in de Ned. Geref. Gemeente oplossen.
Gemeente elch nu onverschut de br. te H. en
bracht vele penen in beweging.

Wat de broeders Beuker en Littooy door hun
amendement beoogden, bleek nu volstrekt noodig te
zijn, namelijk, dat U.Erw. zijde elch zoo prijs ge-
geven worden.

Ten te. wijzen wij er op, dat het amendement B —
L, met zijne overwegingen, ten doel had, het forme-
ren van een gemeente, waar reeds een gemeente is,
welk amendement, zegge, wederzijds te doen ophouden.
Alleen waar een kerkraad der Ned. Herv. „tot de
reformatie overging, zou het voortaan ook mogen
geschieden. Echter niet, zooals het bij voorbeeld te
Neuzen en Zaamlag en op zoveel andere plaatsen
van Uwe zijde plaats had.

De Gijlieden daar, waar in onze gemeente, naar
laad van de Conceptie, en de wederzijds aangene-
men artikelen „veel wettelijke openbaring van het
lichaam van Christus is, zelfs met 10 tot 30 of 40 van
de 4 à 4000 leden wel een gemeente naast de onze
zouden mogen stichten", maar dat wij zulks niet zou-
den mogen doen", zie dat weerspreken wij.

Het amendement wilde, dat in de gevallen noch
wij noch Gijlieden het doen zouden; en welke zij
deed en wettelijke erkenning van elkaanders ge-
meenten, als wettige plaatselijke openbaringen van het
lichaam van Christus.

Niet wij, die het aldus wilden, maar Gij en de
Uwen, die het altoos niet gewild hebt, zijt oorzaak,
dat die mistand ook voortaan plaats heeft. Bij Ulieden
is de schuld, dat wij te Grijpskerke, waar we lang
voor de Doleantie drie, viermaal zoveel leden had-
den als Gijlieden er thans ingeschreven hebt, eindelijk
een gemeente gaan formeeren. Eindelijk, want reeds
jaren was er sprake van, en werken de leden aldaar
in dien koers, — getuige hun kerkgebouw, dat er im-
mers was, voor aan het Uwe gedacht werd.

Door er om te redenen door U aangegeven, een
gemeente te formeeren, zouden wij juist in strijd met
de bedoeling van het amendement handelen.
De quisties van het amendement toch was het
U te betwisten, dat de historische lijn ganssch niet
over onze, maar uitsluitend over Uwe kerken liepen
zou.

Immers, hielden wij op zelfs in dergelijke gevallen
gemeenten te formeeren terwijl Gijlieden, zonder te
vragen of er reeds een wettige openbaring van het
lichaam van Christus is, er met „doorgaat", — dan
lieten wij met de dood de historische lijn alleen over
Uwe kerken liepen en trokken mistanden ons antende
ment in.

Dat nu kunnen en mogen wij niet.

Met de meeste hoogachting, Mijneheer de Redac-
teur! hebben we de eer te zijn, na broedergroete —
de classis der Chr. Geref. gemeenten in Walcheren.

Namens dezelve,
C. STEKKEIT, scriba.

Veere, 7 Jan. 1890"

Gereformeerde kerk te Serooskerke of elders
woonden, maar alleen of er te Grijpskerke
zelf zulk een kerk met den dienst des Woords
en der Sacramenten geïnstitueerd was, hetgeen
volgens dit schrijven blijkt niet alzo geweest
te zijn; en

3°, dat ook dit voorval weer toont, hoe nood-
dig het is niet te lang te wachten, eer men
vereenigt. Men vergist zich, zoo men want,
dat het daardoor gemakkelijker wordt. Het
wordt niet den dag moeilijker.

En wat nu Grijpskerke betreft, geve God
de Heere beiderzijds veel genade, om niet te
zondigen tegen den eisch der broederlijke
liefde.

KUYPER.

Officiële berichten uit de Ned. Geref. kerken.

HYLAARD. Onder hartelijken dank hebben
we de volgende giften nog te vermelden:

Uit Amsterdam, door den heer W. H. f. 1;
L. G. W. f. 10.50; Ds. v. L. f. 2.10 en f. 3; van
meij. A. d. R. f. 1.23/4; van N. N. te f. 5.00;
A. de B. te B. f. 5; J. L. te Cincinnati (N.A.)
een dollar geconstateerd te Leeuwarden f. 2;
Vlissingen f. 1.20; Oudewater f. 2.50; Devon-
ter f. 1.88; Gouda f. 1; Driebergen f. 10; Rijso-
ord f. 0.25.

Wat de overige schuld op het kerkgebouw
betreft, die is thans zoo goed als gevonden
door eene leening. Evenwel blijft met betrek-
king tot de kerkewoningen, waaruit de Ned.
Gereformeerden verdreven worden, de toestand
nog zorgelijk. De Heere zal het echter voor-
zien. Gedenkt onzer in uwe gebeden.

D. J. B. WIJERS,
dienaar des Woords.

De raad der Ned. Geref. kerk van Werken
dam e. a. roept de Ned. Geref. kerken uit
Noord-Brabant en Limburg samen ter classe
op. D. V., Dinsdag 18 en Woensdag 19 Fe-
bruari 1890 in het catechisatieklok der Nieuwe
kerk te Klundert. Aanvang 11 uur voormiddag
(9.58 aan station Zevenbergen). Dringend
wordt worden de kerken uitgenoodigd, zich door
minstens twee afgevaardigden te doen vertegen-
woordigen. Voor nachtverblijf zorgt de kerk
van Klundert.

Punten ter behandeling.
1. Opening door den praeses der vorige
classis, onderzoek der credentiebrieven, en be-
noeming van een moderamen.
2. Notulen, en uitvoering van art. 6. der
huishoudelijke regeling.
3. Colloquium.
4. Onderzoek naar artt. 41 en 43 der Kerken-
ordening.
5. Benoeming van deputaten ter kerkenvi-
sitalie.

6. Verrekening van den classicaal quaestor.
7. Rapporten: a. Inzake de huishoudelijke
regeling. b. Deputaten voor approbatien (met
aflering). c. Classicaal correspondent over
convocatie van alle kerken, samenwerking met
Zeeland, aanhangige combinatoriegeling, cor-
respondentie met de classis Arnhem, en ont-
heffing van een opgelegd last. d. Deputaten
inzake vrijmaking der kerken.
8. Classicaal predicatie, 's avonds om half
zeven in de Nieuwe kerk.
9. Beoordeling der classicaal predicatie.
10. Gravamina wegens benoemingen in een
der kerken.
11. Twee gravamina op het gebied der Zon-
dagshuizing.
12. Voorstellen van Klundert: a. Vacature-
gelden regeling. b. Aanwijzing van een maat-
staf ter beoordeeling van predikantstraktemen-
ten bij kerkenvisitalie en bij approbatien. c.
Verbetering van de beroepsbrieven. d. Begin
van zorg voor predikanten weduwen en weezen.
e. Regeling der bijdragen aan de noodlijdende
kerk van Helmond overeenkomstig de classica-
le circulaire.
13. Vraag van Willemstad aangaande de
leermiddelen bij het catechetisch onderwijs.

Namens Dep. class. ter convocatie
voornoemd,
H. GAN, onderling.

Vergadering der gecombineerde classis
Utrecht—Wijk, op Donderdag 23 Janu-
ari 11.

Als praeses is, bij toerbeurt, aangewezen
Ds. G. J. Barger van Driebergen; als scriba
Ds. G. Ringnalda, van Utrecht.

Na de opening met gebed, psalmgezang, het
lezen van een gedeelte uit des Heeren Woord
en eentoespraak van den praeses, blijkt uit het
onderzoek der credentia, dat vertegenwoordig-
digen zijn 11 kerken door 20 afgevaardigden.

In tegenwoordigheid van de deputaten
Synodi, Ds. B. van Schelven, van Amsterdam,
en Dr. G. van Goor, van Bunschoten, in de
plaats van Dr. W. van den Bergh, die door
krankheid was verhinderd, heeft de hervatting
plaats van het rectoriair examen van den
heer E. J. de Groot, beroepen predikant te
Vencendaal. Na de onderzoeking werd tot
toelating van den heer De Groot besloten.

Nu worden de notulen der vorige vergade-
ring gelezen, goedgekeurd en ontleend.
Als oeffenaar wordt de heer J. Kroeskamp
geëxamineerd in de daarvoor vereischte vakken
en toegelaten.

De classicaal deputaten, adviseurs en kerk-
visitatoren worden gecontinueerd.
Bij monde van Da. H. Hoekstra wordt ver-
slag uitgebracht van de gehouden kerkvisitalie.